

De-o vreme, am renunțat să mai vorbesc/scriu despre „războiul sexelor”. Anchetele pe această temă sunt/au fost simple frivolități, conversații de societate care nu căutau cu adevărat răspunsuri și, deci, soluții. Fie că aveau răspunsul bine întipărit în minte de prejudecăți seculare – „femeia doar procrează, bărbatul creează” –, fie că erau, pe bună dreptate, convinse că nimic nu se va schimba degrabă pe lume... Reconsiderarea rețetelor tradiționale presupune trudă și chiar disconfort. Relația masculin/feminin e atât de împotmolită în prejudecăți și inertii încât pare de neclintit. S-au schimbat mentalități, regimuri, perspective, ideologii, însă esența învechită a raportului dintre sexe a rămas, în mare, neschimbată. Ziceam, undeva, că mi-ar plăcea să fiu feministă, adică luptătoare în numele unei mulțimi conștiente de nedreptate și dornice de schimbare. Ei bine, nu așa stau lucrurile. „Boala” e prea veche, nici măcar victima nu mai e în stare să-și vadă simptomele și suferința. De aceea, nu sunt feministă și nu mă tem de etichetele care mi s-ar putea pune. Ce cred despre această relație nu are nici o legătură cu *ismele* la

Opiniile după care Mihai Eminescu depășește cadrele strict temporale ale romantismului au culminat cu descoperirea unui poet modern, contemporan poeziei de după 1900, deși profesiunea de credință din „Eu nu cred nici în leghoana” echivalează cuvântul „romantic” cu ceea ce constituie ulterior un romantism fundamental pentru literatura noastră: eminescianismul. Grație ivirii în mai multe valuri a creatorilor posteminescieni de prim rang și a diferitelor maniere de a înțelege poezia, optica asupra operei lui Eminescu s-a modificat constant în ultimele trei-patru decenii. Criticii care s-au referit la rosturile poeziei eminesciene și la impactul ei asupra posterității i-au atribuit marelui clasic al literelor noastre un rol decisiv în disputele moderne, recunoscându-i-se acestuia implicit contemporaneitatea.

Însă nu este mai puțin adevărat că modernitatea marelui nostru romantic constă în valoarea intrinsecă, estetică a operei, iar nu în aplicarea constrângătoare a elementelor unor teorii despre poeticitate aflate la modă. Poetul nu poate fi descifrat decât în cheie proprie, cea mai adecvată lectură părându-i-se a fi un Eminescu par lui-meme. Epigonii nu definesc doar modern o anumită poetică, ci este și o creație corespunzătoare înclinațiilor teoretice ale autorului însuși. Acutul sentiment tragic al vieții face din Eminescu o conștiință modernă, revoltată împotriva tuturor limitelor cunoașterii prin: obsesia enciclopedică; dragostea fulgerată de astralitate; capacitatea de esențializare a trecutului; trăirea integrală, angajând esența ființei, atât a zonelor de maximă intensitate spirituală, cât și a celor de minare a acestora prin scepticism; operarea cu egală dăruire atât în regimul diurn, cât și în acela nocturn; alternanța angajării în real cu evadarea în spațiul pur al ideilor abstracte. Luându-l pe autorul vastului poem *Memento mori* nu atât ca model valoric, și nici ca zăcământ estetic, și cu atât mai puțin ca un cod pentru literatura

digresiuni

Irina PETRAȘ

Despre feminin și alte genuri (1)

modă, nici cu corectitudinea politică, nici cu vreo organizație. Repet, nu pot fi *activistă* fiindcă nu-mi ajustez părerea după vreun *program* străin, ci funcție de propria mea remaniere interioară în timp.

Istoria chestiunii e veche. Pentru Pitagora, femeia era răspunzătoare de haos și tenebre. Aristotel o socotea sâcâitoare „imperfecțiune naturală”. Biserica o satanizează, ca vinovată de toate relele, începând cu izgonirea din rai. Lumea se organizează după reguli masculine și le perpetuează cu o priecere, așa zice, diavolească. „Dacă întrezești în cotidian forța dominantă a

istoriei, ajungi să înțelegi uriașa influență a femininului asupra destinelor etnice” (Ortega y Gasset). Adevăr recunoscut, care nu le-a adus, însă, femeilor dreptul la vot, să zicem, decât cu mare întârziere. Într-o carte citită de mulți la vremea ei, dar rămânând o simplă lectură – *Al doilea sex* –, Simone de Beauvoir demonta cu răbdare toate fețele relației dintre cele două sexe. O făcea acum mai bine de o jumătate de veac. Straniu să descoperi cât de puțin au evoluat stările de lucruri între timp. „De câte ori se comportă ca o ființă umană, se spune despre femeie că imită bărbatul”. Argumentul are efect și

astăzi. O întreagă propagandă bine concertată sfătuiește femeia să nu-și piardă feminitatea – adică locul subaltern. Căsătoria, mai credea Simone de Beauvoir, ar trebui să fie „așezare loială a două existențe autonome”. Se mai vorbește și despre contractul între doi parteneri egali. Cuvinte frumoase contrazise de chiar primul pas al căsătoriei: femeia ia numele bărbatului. Prin „tradiție”. Unde e egalitatea? Autoritatea paternă și numele tatălui se schimbă cu autoritatea maritală și numele soțului. Atât de înrădăcinată e regula încât majoritatea femeilor și bărbaților te privesc lung când le-o arăți cu degetul. Actele de identitate te numără după căsătorie cu numele împrumutat de la soț și, eventual, cu inițiala tatălui ori cu numele mic al părinților. Deși în multe situații, nu doar litigioase, ar fi important și pentru autorități să se menționeze numele avut înainte. Prin fiice, familia, oricât de mare, de vestită, de mândră, acceptă să renunțe la orice pomenire a contribuției sale la noua „celulă”. Ele, fiicele, nu sunt în stare să ducă numele mai departe, sunt simple fundături.

perna cu ace

Vasile SPIRIDON

Dincolo de mode

viitoare, el rămâne totuși acel „ce” constant al modernității, cu puteri iradiante până în zilele noastre.

Sentimentul conștiinței poetice moderne rezidă la poetul nostru în folosirea unui limbaj ale cărui semnificații sunt descifrate de către receptor printr-un efort de intuire și înțelegere și care nu sunt străine acelor expresii contorsionate ale limbajului criptic. Poezia modernă a instituit și lirismul ca atare (a se vedea spusele lui E. Lovinescu), evoluția ulterioară a literaturii române confirmând această

opțiune a lui Eminescu, vizibilă prin eforturile de înfrângere a discursivității epice și realizabile prin puterea imaginației și a visului de a reface armonia pierdută a lumii originare și a universului. Profet și vizionar, Eminescu suferă drama îndepărtării de natură și de poezia începuturilor, atunci când fantazia forma un tot cu gândirea, amândouă tinzând, prin substanța mitului cu care se confundau, la înțelegerea unității cosmice și a omului.

Poetul modern aspiră la identitatea careu cu imaginea fabuloasă a acestei lumi, dar inspirației și

idealismului viziunii li se adaugă luciditatea spiritului. În plus, Eminescu nu a crezut, asemenea modernilor europeni ai timpului său ori de mai târziu, că originalitatea presupune distrugerea formelor tradiționale. Dimpotrivă, conștiința sa artistică și-a asumat critic și afectiv tradiția, atât în latura viziunii, cât și prin limbajul sublimat. Nu putem vorbi de o prelungire estetică a romantismului printre jaloanele distincte pe care le-a fixat Eminescu, ci de un ecou prelungit al spiritualității eminesciene, care constituie o parte integrantă a fenomenului organic de istorie literară. În pofida oricărei statuări, dincolo și dincoace de romantism, Eminescu rămâne poet modern, de aici deducându-se și modernitatea a ceea ce romantismul său conținea în nuce.

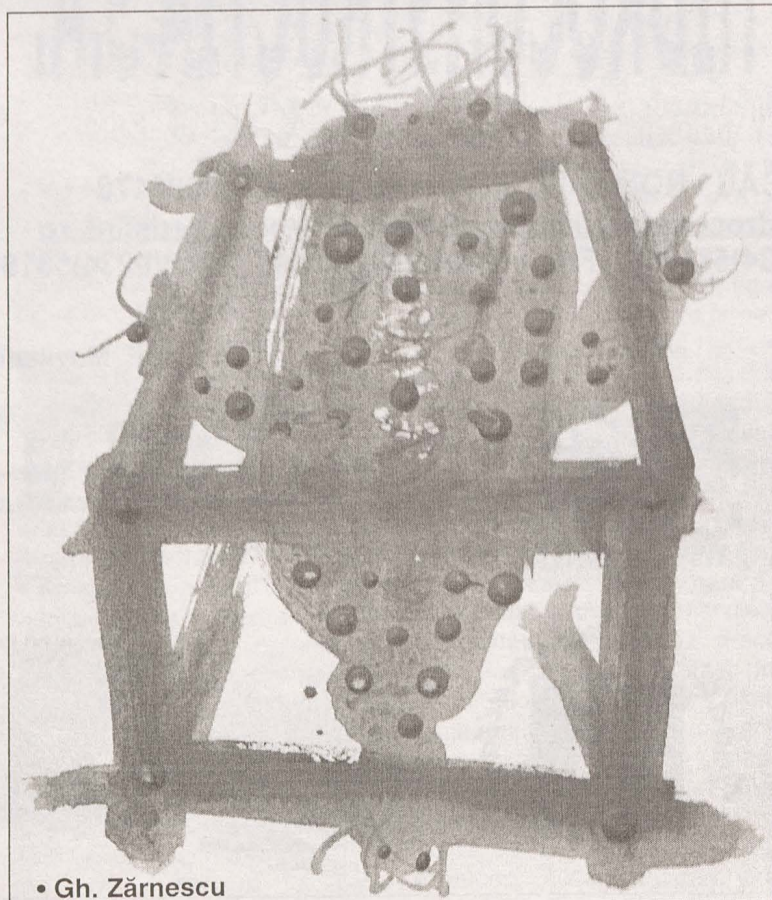
Totuși, Eminescu nu a ajuns la o obscurizare voită a limbajului, la o totală „dereglare a simțurilor”, în sens rimbaldian, sau la scindarea lăuntrică, pentru a putea fi comparat, în sensul deplin al cuvântului, cu poeții moderni ai secolului al XX-lea. Replierea înspre datele istoricității și între cadrele naturii, de pildă, cu care el se identifică în virtutea unei atracții congenitale, îl feresc de sentimentul de acutizare a alterității. Prin cunoașterea onirică se caută o compensație și totodată o refacere a legăturilor cu armonia naturii originare, refuzată de rațiunea reflexivă a omului modern.

Impasul ideatic al poeziei eminesciene constă în încercarea zadarnică de refacere a armoniei prin Cuvânt, la fel cum se întâmplă, de pildă, și în cazul operei lui Arthur Rimbaud, care,

presimțind pericolul aventurii limbajului, încetează să mai scrie și începe alt fel de aventuri. Eminescu continuă însă aventura poetică până la ultima limită, până la alteritatea totală a eului, trădată cum nu se poate mai bine în tulburătorul poem *Melancolie*.

Potrivit spuselor foarte cunoscute ale lui Titu Maiorescu, secolul al XX-lea a început sub auspiciu eminesciene, după cum fenomenul Eminescu însuși își are rădăcinile autohtone în literatura populară și în tradițiile postpașoptiste. Geniul acestuia pare emancipat de îngrădirile oricărei epoci literare, lăsând impresia unui univers creator, la rândul-i, de alte universuri, și aceasta pentru că, acolo unde sfârșește lumina creatoare a geniului, stă semnul unui nou început. Eminescu, care alimentase peste ani mândria tradiționalistilor, a putut servi drept model scriitorilor mai puțin dispuși să statufieze valorile, așa cum au fost reprezentanții mișcării de avangardă.

Tradiția a fost apreciată de adepții „literaturii manifestelor” prin prisma dinamismului absolut, Eminescu apărând în lumina unui nonconformism ce definea mișcarea modernistă însăși, la un moment dat fiind considerat anticipator al dadaismului și suprarealismului. Ba chiar, alături de Arthur Rimbaud sau de Stéphane Mallarmé, nu numai că proiectează liniile de forță ale modernismului, ci și anticipează postmodernismul prin fragmentare și deconstrucție poetico-filosofice, în sens derridian, leacul și otrava făcând casă bună în eterna dualitate a *pharmakon*-ului. Poetul nostru are o reacție promptă nu doar la doctrina romantică din interiorul acesteia, ci și la întregul sistem european al naturii comunicării literare. Eminescu rămâne poetul care, sintetizând utopia romantică, anticipează și apoi își însușește semnificația dramatică a relației dintre rostire și logos.

• Gh. Zărnescu